

ANNA WOŹNIAK

Z TRZYDZIESTOLETNIJ HISTORII
INSTYTUTU FILOLOGII SŁOWIAŃSKIEJ
W KATOLICKIM UNIWERSYTECIE LUBELSKIM
JANA PAWŁA II

Z okazji jubileuszu 30-lecia Instytutu Filologii Słowiańskiej warto byłoby dokonać – tak jak po jubileuszach 15-lecia, 20-lecia i 25-lecia placówki – ponownego przybliżenia bilansu naszych wieloletnich instytutowych osiągnięć w zakresie problematyki naukowo-badawczej i dydaktycznej¹ oraz podjąć próbę wstępnego rekonesansu tychże dokonań². Warto bowiem utrwalac pamięć o tym, co było ważnego i niepowtarzalnego w 30-letniej działalności naszego instytutu³, zwłaszcza że historia często ulega zapomnieniu i łatwo się zaciera albo też świadomie bądź nieopatrznie się ją przeinacza.

Prof. zw. dr hab. ANNA WOŹNIAK – Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Wydział Nauk Humanistycznych, Instytut Literaturoznawstwa, Katedra Literatury Rosyjskiej, Ukraińskiej i Białoruskiej; adres do korespondencji: Aleje Raławickie 14, 20-950 Lublin; e-mail: anewoz@kul.lublin.pl. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3253-3381>.

Prof. Dr. habil. ANNA WOŹNIAK – John Paul II Catholic University of Lublin, Faculty of Humanities, Institute of Literary Studies, Department of Russian, Ukrainian and Belarusian Literature; address for correspondence: Aleje Raławickie 14, 20-950 Lublin; e-mail: anewoz@kul.lublin.pl. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3253-3381>.

¹ Zob. *Encyklopedia 100-lecia KUL*, t. I, 347-348 (hasło: Instytut Filologii Słowiańskiej).

² Zob. Jubileuszowe księgi pamiątkowe: *Między Wschodem i Zachodem. Z dziejów pogranicza polsko-wschodniosłowiańskiego* (2010) oraz *W świecie wartości naszych i innych. Z najnowszych badań nad literaturą, kulturą i językiem Słowian wschodnich* (2014).

³ W związku z jubileuszem trzydziestolecia Instytutu Filologii Słowiańskiej została zorganizowana przez Instytut 30-31 maja 2019 roku w KUL międzynarodowa konferencja naukowa nt. „Przekraczanie granic. Rosyjska, ukraińska i białoruska przestrzeń literacka, kulturowa i językowa z perspektywy XXI wieku”.

Ten okolicznościowy opis, jaki zaproponujemy, będzie oczywiście, dalece niepełny, uproszczony i nader subiektywny⁴, odtworzony przez moją skromną osobę, która miała zaszczyt uczestniczyć tak w dziele powstawania, jak i historii tegoż instytutu, organizowanego w całości według własnej koncepcji dydaktycznej i badawczej przez prof. Ryszarda Łuźnego, i w pewien sposób, *toutes proportionnes gardées*, miała szansę pomagać przy uruchamianiu placówki. Tytuł tego omówienia mógłby brzmieć *Поминки по славянской филологии* albo też *Pożegnanie z filologią słowiańską*, ponieważ obecnie – po niegdysiejszej ewolucji naszego ośrodka dydaktyczno-naukowego – nastąpiła inwolucja, a raczej zmiany w jego pierwotnej wersji organizacyjnej i programowej. Utworzona w roku akademickim 2017/2018 „Lingwistyka stosowana” to zupełnie inny, autonomiczny byt dydaktyczny, któremu należy życzyć pomyślnego rozwoju i otwarcia nowej pozytywnej karty w historii dydaktyki i badań naukowych.

Zwrócę uwagę na kilka istotnych znakowych kwestii w opisie 30-letniej historii Instytutu Filologii Słowiańskiej oraz na główne kierunki badań uprawianych w Instytucie.

PIERWSZY FAKT

Początki zainteresowań problematyką wschodnioslawistyczną w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim sięgają pierwszej połowy XX wieku, kiedy powstała tutaj Katedra Filologii Słowiańskiej, która w roku akademickim 1936/1937 została połączona z Katedrą Języka Polskiego w jedną katedrę, a potem ponownie była od niej oddzielona⁵.

⁴ Owa wybiórczość w prezentacji dokonań badawczych dotyczyć będzie również bibliograficznej strony niniejszego tekstu, skoncentrowanej w przeważającej części na wykazie monografii naszych pracowników, w mniejszym zaś stopniu będzie uwzględniany ich dorobek w postaci artykułów naukowych.

⁵ Katedra Filologii Słowiańskiej po II wojnie światowej została z powrotem wyodrębniona jako oddzielny organizm; jej kierownikiem był w latach 1961-1976 prof. Stanisław Papierkowski, sławista i polonista. Po jego odejściu na emeryturę w 1976 r. katedra ta nie była obsadzona. Sławistyczne początki w KUL to także lektorat języka ukraińskiego, prowadzony w latach 50. XX wieku. Trzeba też wspomnieć o pracach naukowych prof. Czesława Zgorzelskiego, poświęconych twórczości rosyjskich poetów, m.in. Lermontowa, Puszkina, rosyjskiej szkole formalnej, a także problematyce „Mickiewicz w Rosji”. Zob. *Encyklopedia 100-lecia KUL*, t. I, 344 (hasło: Instytut Filologii Polskiej); t. II, s. 161 (hasło: Papierkowski Stanisław), s. 646-647 (hasło: Zgorzelski Czesław).

Filologia słowiańska natomiast, w postaci realnie działającego kierunku studiów i badań naukowych, pojawiła się na KUL w roku akademickim 1989/90 – w 1989 r., a więc niezapomnianym roku polskiej wolności. Dobrze jest ten znamieny i kluczowy fakt, po trzydziestu latach istnienia placówki – kierunku studiów i nurtu badań na uczelni katolickiej, ze szczególną radością podkreślić. Godzi się po raz wtóry uzmysłowić jakże istotny kontekst z lat 80. XX wieku, często niestety zapominany, mianowicie patronat papieża Jana Pawła II, wielkiego orędownika sprawy słowiańskiej, nad ideą uruchomienia w KUL badań slawistycznych. Ojciec Święty mocno wspierał tę inicjatywę. Przypomnijmy, że w tamtym trudnym czasie ośrodkowi badań słowianoznawczych przyszło funkcjonować w niełatwych warunkach. Podejmowane bowiem działania Ryszarda Łuźnego na KUL, a także poza KUL, w środowisku krakowskim, były ustawicznie kontrolowane i cenzurowane przez władze PRL. Niejednokrotnie artykuły Łuźnego były opatrzone cenzorską uwagą „Ustawa o kontroli publikacji...” i podparte odpowiednim paragrafem (309)⁶. Pamiętam jedną z pierwszych przygotowywanych przez nas w KUL ogólnopolskich konferencji naukowych („Dziedzictwo chrześcijańskiego Wschodu słowiańskiego a życie kulturalne w Polsce wczoraj i dziś”, 1985), kiedy to udałam się do Urzędu ds. Kontroli Prasy i Widowisk, aby cenzor zaakceptował program tej konferencji naukowej. Przejrzawszy projekt programu pod kątem, czy referaty nie „godzą w sojusz polsko-radziecki”, cenzor zaakceptował ów program bez słowa sprzeciwu. Retorsje administracyjne władzy w PRL wobec nas jednak istniały i polegały także na tym, że nie mogliśmy wtedy, jako slawiści z KUL, wyjeżdżać do ZSRR, aby prowadzić kwerendy i badania naukowe.

Po zrzućeniu przez Polskę statusu państwa satelickiego i przewartościowaniu ideologicznym, dzięki przychylności ówczesnych władz rektorskich naszego uniwersytetu, pojawiła się możliwość uruchomienia na KUL placówki zajmującej się problematyką wschodniosłowiańską, postrzeganą w zupełnie nowych kontekstach. W porównaniu bowiem z programem dydaktycznym obowiązującym na filologii rosyjskiej w innych polskich uczelniach propozycja programowa Łuźnego była odmienna. Nowa formuła filologii była ukierunkowana na dydaktykę i pracę naukowo-badawczą w trzech wymiarach: rosyjskim, ukraińskim i białoruskim, a ponadto nastawiona na eksponowanie aspektu religijnego, kulturowego i duchowego narodów wschodniosłowiańskich.

Najpierw, jako pierwsza placówka naukowa o takim charakterze, w grudniu 1982 r. powstał Międzywydziałowy Zakład Badań nad Kulturą Bizan-

⁶ Zob. Orłowski 301-312.

tyńsko-Słowiańską, który stał się wstępnym etapem rozwoju slawistyki w KUL, prowadził swoją działalność naukowo-badawczą przez okres 7 lat i utorował drogę do dalszych przedsięwzięć, czyli otwarcia filologii słowiańskiej. W tamtym czasie nader ważnych przemian politycznych, ideowych i kulturowych, na początku okresu uniezależniania się od wpływów sowieckich, w polskich badaniach slawistycznych niezmiernie istotną kwestią było przywrócenie nie tylko „nowej rusycystyki”, autonomicznej i uwolnionej od ideologii i wszelkiej indoktrynacji światopoglądowej, ale również wprowadzenie badań z zakresu ukrainistyki i białorutenistyki, wyrugowanych z obszaru eksploracji naukowej. Odchodzenie od rusocentryzmu i skupienie się na literaturze i kulturach wschodniosłowiańskich w horyzoncie *sacrum* było wówczas prekursorską tendencją badawczą i zwrotem ideowym na gruncie słowianoznawstwa polskiego przełomu lat 80. i 90. XX wieku. Zwrot ów zapoczątkowano właśnie w KUL dzięki projektowi Ryszarda Łużnego, twórcy słowianoznawczej „kulturologicznej szkoły badawczej”.

Po trzydziestu latach istnienia slawistyka znalazła się również w momencie przełomowym. Jako ośrodek dydaktyczny i naukowy wpisaliśmy swoje trzydzieści lat funkcjonowania w 100-letnią historię KUL. Trzeba jedynie żałować, że ów właściwy, znakomicie uchwycony „moment historyczny” z początku lat 90. już się nie powtórzy. Kwestie badań nad zagadnieniem wschodniosłowiańskim, we wspomnianych wyżej aspektach, zawsze chyba aktualnych, szczególnie na granicy ze Wschodem słowiańskim, zostają w poważnym stopniu wyeliminowane z kręgu zainteresowań naukowych w KUL. Jeśli więc idzie o perspektywy tego rodzaju badań slawistycznych, jakie prowadzone były do tej pory, to mając na uwadze raczej zagmatwaną terażniejszość polskich uniwersytetów, optymistycznego horyzontu dla rozwoju slawistyki obecnie nie widać.

DRUGI FAKT

A oto już szybko nadeszła dla instytutu i równie szybko minęła rocznica trzydziestolecia istnienia, nadszedł czas kolejnych podsumowań i syntez całościowego dorobku naszej placówki dydaktyczno-naukowej. Aby uzmysłowić sobie ówczesną specyfikę i intelektualną istotę uruchomionego na KUL ośrodka slawistycznego, trzeba przywołać jeszcze kolejne minione wydarzenia. Historię przecież kreuje zawsze coś początkowego i przełomowego, osadza się ona z reguły na jakimś micie założycielskim. Przypomnę

więc monografię *Teologia i kultura duchowa Starej Rusi*, upamiętniającą 1000-lecie chrystianizacji Rusi Kijowskiej i epokowe wydarzenie z 988 r. Monografia ta była pokłosiem sympozjum zorganizowanego 8-10 marca 1988 r. w KUL. W wypowiedziach wybitnych znawców spraw wschodniosłowiańskich, a więc polskich, ukraińskich, rosyjskich i zachodnich historyków, teologów, historyków literatury, m.in.: Jerzego Kłoczowskiego, Andrzeja Poppe, Wacława Hryniewicza OMI, Jana Sergiusza Gajka MIC, Myrosława Łabuńki, Dmytro Stepowyka, Biskupa Anatolija (Kuzniecowa), Dimitrija Obolenskyego, Gerharda Podskalskyego SJ, Johna Meyendorffa, Stefana Kozaka i Ryszarda Łużnego dokonano rekonesansu badawczego związanego z milenium chrztu Rusinów i dziedzictwem Rusi Kijowskiej. W monografii zostały poruszone w odkrywczy sposób zagadnienia naświetlające początki chrześcijaństwa na Rusi-Ukrainie w różnych aspektach: historycznym, teologicznym i kulturowym. Ryszard Łużny w swoim tekście „Kultura chrześcijańska Dawnej Rusi w optyce polskiej – wczoraj i dziś” unaoczniał polskie zainteresowania badawcze kulturą i literaturą ruską w wiekach XV-XX (270-281). Profesor Łużny koncepcję *słowiańskiego uniwersum* oparł na założeniu wspólnej genezy i dziejów słowiańszczyzny wschodniej, co do dzisiaj nie jest powszechnie przyjętym poglądem naukowym na temat wczesnej państwowości Rusi. Jednocześnie wypowiadał się dobitnie o etnosie ukraińskim, białoruskim i rosyjskim i zdecydowanie odrzucał sowieckie teorie unifikujące późniejsze różnice kulturowe, obyczajowe, ekonomiczne i duchowe narodów ukraińskiego, rosyjskiego i białoruskiego. Toteż jego nowa koncepcja dydaktyczna uwzględniała owe fenomeny dyferencjacji narodowej Słowian wschodnich.

Ryszard Łużny bowiem, jako przeciwnik nacjonalizmu w postrzeganiu problematyki wschodniosłowiańskiej, negował wszelkie próby zawłaszczania spuścizny Starej Rusi przez poszczególne nacje wschodniosłowiańskie. To stwarzało doskonałą możliwość wyjścia w postrzeganiu kwestii staroruskiej poza zawężone tradycje historiografii nacjonalistycznej i konfesyjnej. Pogląd ten i myśl o wspólnocie słowiańskiej, jednolitości literatury, piśmiennictwa ruskiego i istnieniu jednego języka cerkiewno-słowiańskiego wśród Słowian wschodnich: Ukraińców, Rosjan i Białorusinów, ale też Bułgarów, Serbów i Rumunów podzielało wielu historyków, wśród nich m.in. Jerzy Kłoczowski, Andrzej Poppe i Dymitr Lichezow.

TRZECI FAKT

Obok rocznicy milenijnej przywołajmy kolejną z istotnych inspiracji założycielskich Instytutu, a więc ogólnopolską konferencję z czerwca 1988 r., przeprowadzoną w KUL wspólnie przez Międzywydziałowy Zakład Badań nad Literaturą Religijną i Międzywydziałowy Zakład Badań nad Kulturą Bizantyńsko-Słowiańską nt. „Sacrum w literaturach słowiańskich”⁷, z udziałem rusycystów, bohemistów, bułgarystów i ukrainistów. Właśnie dzięki pozytywnemu odzewowi rezultatów tego naukowego spotkania zyskałszy przychyłność władz dziekańskich, a potem zapowiedź dobrej woli ze strony władz uczelnianych przy rozważaniu kwestii uruchomienia nowego kierunku studiów. Oznaczało to więc, że podczas tejże konferencji zaprezentowaliśmy się – jako sławiści – nieźle pod względem naukowym i merytorycznym. Rzecz jasna, rodziły się wówczas w środowisku kulowskim pewne obawy czy nawet opór tych osób, które wyrażały uzasadnione wątpliwości co do potrzeby otwarcia kierunku slawistyki wschodniej na KUL. Nie było w tym nic dziwnego, jeśli przypomnieć peerelowską historię KUL-u, gnębnego i inwigilowanego przez władzę ludową, a zwłaszcza ofiary, jakie zostały poniesione przez kręgi uniwersyteckie, profesorów, księży i studentów. Cień tego odium wobec takiego kierunku jak slawistyka istniał jeszcze przez jakiś czas trwania naszej filologii. Kto wie, jak długo i jak mocno zakorzenił się w mentalności uczelnianej?

Myśl programowa powołania filologii słowiańskiej oparta była na wcześniejszej tradycji istnienia Katedry Filologii Słowiańskiej w KUL. Idea prof. Łuźnego okazała się wówczas prekursorska, obejmowała bowiem filologię rosyjską, ukraińską i białoruską. Ta symbioza, czyli obecność trzech filologii z gruntu „sowieckiego”, jak pewnie sądzili niektórzy, w tamtym czasie zdawała się ewenementem w programie uniwersytetu katolickiego, który legitymizował się jednoznacznym posłannictwem i ideałem służby „Deo et Patriae”. Był to bezsprzecznie projekt nowatorski, a usytuowanie go w ośrodku intelektualnym o formacji religijnej i teologicznej mogło wydawać się nieco dziwne. Koncepcja Łuźnego, łącząca wschodniosłowiańskie filologie w jeden organizm, okazała się zaskakująca także w skali ogólnopolskiej, gdzie do tej pory na różnych polskich uniwersytetach monopol przypadał filologii rosyjskiej, a dwie pozostałe, ukraińska i białoruska, funkcjonowały oddzielnie bądź nie było ich wcale. Projekt Łuźniański pierwotnie zakładał współ-

⁷ Pokłosem konferencji była publikacja pod tym samym tytułem *Sacrum w literaturach słowiańskich*.

istnienie filologii braterskich z rosyjską „filologią matką”, potem jednak, już w pierwszym roku istnienia placówki, nastąpiła strukturalna reorganizacja na rzecz równorzędności trzech bytów i pojawiła się filologiczna trójca – filologie: rosyjska, ukraińska i białoruska.

Novum programowe dydaktyki naszej filologii słowiańskiej zasadzało się na tym, że znalazły się w niej, oprócz kanonicznych zajęć z historii literatury, języka i kultury, także przedmioty wychodzące poza czysto filologiczny trzon i poszerzające wiedzę o historii i religii wschodnich Słowian: „Kultura duchowa Słowian wschodnich”, „Dzieje i kultura narodów słowiańskich” czy wykłady monograficzne z zakresu problematyki prawosławia i grekokatolicyzmu, prowadzone przez ks. dr. Jana Sergiusza Gajka MIC. Profesor Łużny opracował wówczas komplementarny projekt sławistyki wschodniej, syntetyzując przestrzeń Słowiańszczyzny Wschodniej w jej wspólnym geokulturowym i chrześcijańskim dziedzictwie Starej Rusi. Rzecz jasna, że uwzględniano w dydaktyce późniejszą dyferencjację etnosu narodów wschodniosłowiańskich, odrębne języki i literatury narodowe. Ów staroruski fenomen kulturowy i jego historyczne etapy rozwojowe prof. Łużny bardzo mocno odnosił jednocześnie do Polski, zakotwiczył go w tradycji kulturowej i religijnej, konfrontując relacje i wzajemne oddziaływania polsko-wschodniosłowiańskie. W naszym przekonaniu projekt ten nie całkiem się jeszcze zestarzał, nadal byłyby twórczy przy pewnych niezbędnych i aktualizujących go modyfikacjach. Historia, niestety, potoczyła się inaczej. Z czasem w propozycji dydaktycznej dla studentów pojawiły się specjalizacje – oprócz tradycyjnej pedagogicznej, obligatoryjne specjalizacje biznesowa i tłumaczeniowa.

BADANIA NAUKOWE W INSTYTUCIE FILOLOGII SŁOWIAŃSKIEJ

W katedrach, jakie weszły w skład najpierw Sekcji Filologii Słowiańskiej, potem Instytutu Filologii Słowiańskiej, a więc w Katedrze Literatur Słowiańskich, Katedrze Języków Słowiańskich i Katedrze Kultury Bizantyńsko-Słowiańskiej, badania nad literaturą, językiem i kulturą, w aspekcie *sacrum* i duchowości chrześcijańskiej, prawosławnej i grekokatolickiej, stanowiły jeden z głównych nurtów badawczych. Zagadnienia sakralne były rozpoznawane w przestrzeni zarówno literatury dawnej oraz literatury nowożytnej, jak też w kulturze wschodniosłowiańskiej.

W literaturze rosyjskiej odkrywaliśmy nieznanne karty, wyłaniające się z przestrzeni religijnej, wydobywane spod wszelkich zafałszowań, skupialiśmy się na obszarach badawczych pogranicza kulturowego: literatury i kultury, tradycji dawnej, rosyjskiej myśli religijno-filozoficznej. Wyśitek poznawczy naszego środowiska naukowego koncentrował się na ważnych zjawiskach literackich, w tym również tych, które zazwyczaj były pomijane ze względów ideologicznych czy wręcz zakazane w kanonie literackim. Jednocześnie w naszym programie dydaktycznym nie skupialiśmy się np. na literaturze socrealizmu. Owa rezygnacja z literatury sowieckiej i zwrot ku nowym przestrzeniom procesu historycznoliterackiego były wówczas naszym wyróżnikiem, wartością niepodważalną. Ta iskra zapłonęła wtedy właśnie w KUL dzięki inicjatywie i wprowadzeniu w życie owej nowej idei przez Ryszarda Łuźnego.

Powstawały więc artykuły i monografie o takich pisarzach, wyrzuconych z kanonu literackiego, jak Iwan Szmielow, Aleksy Riemizow, Josif Brodski, Władimir Maksimow, Borys Pasternak, Wasilij Aksionow, których twórczość była zorientowana na odsłanianie kwestii sakralnych i metafizycznych, ukierunkowana ku aksjologii chrześcijańskiej i wartościom fundamentalnym. Monografia Moniki Grygiel *Poetycki świat wartości Josifa Brodskiego. Twórczość okresu 1957-1972* była poświęcona poezji Brodskiego okresu rosyjskiego, ukazywała nowatorsko świat wartości poety w ujęciu kerygmatycznym. W książce Moniki Sidor *Rosja i jej duchowość. Proza „pierwszej fali” emigracji rosyjskiej* o prozaikach rosyjskiej emigracji porewolucyjnej: Iwanie Szmielowie, Borysie Zajcewie, Iwanie Buninie i Aleksym Riemizowie zinterpretowano twórczość prozatorską rosyjskich emigrantów w aspekcie relacji wobec Rosji, a zarazem zobrazowano ją w perspektywie symboliki religijnej. Monografie te były jednymi z pierwszych ważnych dokonań badawczych katedry literatury. Podobnie monografie Anny Woźniak *Tradycja ruska według Aleksego Riemizowa* oraz *Aleksy Riemizow na rozdrożu literatury. Studia i szkice o twórczości pisarza* o prozie Aleksego Riemizowa, nieznannej wówczas na gruncie polskim, wprowadzały w obieg polskiej rusycystyki tę oryginalną twórczość rosyjskiego autora emigranta, wysoko cenionego przez Józefa Czapskiego. Kolejne nasze książki przybliżały jeszcze inne ważne, światowego formatu postaci literatury rosyjskiej. Co istotne, stosowane były w procedurze interpretacji nie tylko narzędzia historycznoliterackie, ale odwoływano się równocześnie do metod hermeneutyki czy ujęć semiotycznych. A więc były to rezultaty badań Moniki Sidor nad prozą Aleksandra Sołżenicyna i całościowego oglądu jego wielotomowego

dzieła *Czerwone koło* oraz namysł nad zagadnieniem historii, opublikowane jako *Próba literackiej summy. Pisarz – prawda – historia* w „Czerwonym Kole” Aleksandra Solżenicyna. Monika Grygiel zajmowała się twórczością Władimira Nabokowa, którego proza, po raz pierwszy na gruncie polskiej rusycystyki, została rozpatrzona w aspekcie gry, performansu, ale przede wszystkim jej monografia *Gra w wartości – aksjologiczna strategia prozy Władimira Nabokowa* stanowiła próbę zaprezentowania metafizycznej i aksjologicznej specyfiki w twórczości pisarza. Dzięki publikacjom Anny Woźniak *Podanie i legenda. Z badań nad rosyjską prozą ludową* oraz *Uluda i cud. W świecie sztuki Andrieja Siniawskiego – Abrama Terca* na grunt polski wprowadzono również pisarstwo Andrieja Siniawskiego (Abrama Terca), przedstawionego w horyzoncie jego szeroko pojętych oryginalnych przemyśleń o sztuce. Monografie te były zatem kontynuacją tego nurtu badawczego, jaki koncentrował się na podejmowaniu rosyjskich zjawisk literackich mało wówczas znanych, ciągle domagających się przybliżeń, szczegółowych analiz i nowych interpretacji.

Odkrywanie przez Agnieszkę Lenart rosyjskojęzycznej twórczości w Izraelu, dokonywane na obszarze pisarstwa Diny Rubinej i Grigorija Kanowicza („Świat wartości Grigorija Kanowicza (na podstawie powieści *Łzy i modlitwy głupców*)”), także było nowym wkładem w badania nad literaturą rosyjską, rozwijającą się poza granicami Rosji. Prozę Aksionowa, zwłaszcza okresu amerykańskiego, analizowała Katarzyna Babkiewicz, odwołując się do synkretycznego podejścia metodologicznego oraz tropiąc wyznaczniki religijne utworów autora („Polonica w utworach Wasilija Aksionowa”). Wreszcie badania nad dialogicznymi powiązaniem literatury ze sztuką, realizowane przez Małgorzatę Matecką, stanowiły istotny i wyróżnialny nurt naszych eksploracji badawczych (monografia *Impresjonizm we wczesnej prozie Iwana Bunina i Borysa Zajcewa* i dwa artykuły: „Refleksje o sztuce w emigracyjnym pisarstwie Siergieja Rachmaninowa” oraz „Estetyczno-programowe tradycje romantycznej muzyki europejskiej we wczesnej twórczości Aleksandra Skriabina”). Horyzont zatem transcendencji w literaturze i języku literatury, inspiracje religijne i aksjologia chrześcijańska stanowiły jeden z naszych podstawowych obszarów badawczych. Było to ważne, tym samym bowiem następowało przywracanie literaturze rosyjskiej jej właściwego statusu estetycznego i wymiaru aksjologicznego.

Z biegiem czasu wyłoniły się z Katedry Literatur Słowiańskich odrębne byty: Katedra Literatury Rosyjskiej i Katedra Literatury Ukraińskiej, kierowana przez prof. Stefanię Andrusiów. Badania literaturoznawcze o ukrai-

nistycznym profilu były skoncentrowane na rozświetlaniu tych zjawisk literackich, jakie poniekąd były „białymi plamami” w historii literatury ukraińskiej. Skupiano się najpierw na zagadnieniach literatury dawnej, XI-XVIII wieku⁸. Wątek sakralno-religijny, ów wyrazisty trop hermeneutyczny, dotyczący m.in. związków twórczości pisarzy ukraińskich z Biblią, pojawiał w późniejszych badaniach, prowadzonych już na materiale literatury nowożytnej i współczesnej. Mirosława Kawecka koncentrowała się na analizie twórczości Iwana Neczuj-Łewyckiego w jej biblijnym wymiarze („Iwan Neczuj-Łewycki jako tłumacz Biblii” i „Iwan Neczuj-Łewycki – między Rosją a Europą”), rozpatrywała także funkcjonowanie chrześcijańskiej aksjologii w pisarstwie Mykoły Chwyłowego („Nowela Mykoły Chwyłowego *Ja (romantyka). Z badań nad sacrum w literaturze ukraińskiej*”) oraz zajmowała się literaturą ukraińską w perspektywie baroku i neobaroku, jak również porównawczo – w odniesieniu do kulturowego paradygmatu europejskiego („Barok – fundamentem europejskiej świadomości religijnej”). Badaczka dobitnie akcentowała zatem „europejskość” kultury ukraińskiej. Metodologiczne instrumentarium historii idei stosował Albert Nowacki na materiale twórczości Chwyłowego⁹. Uwagą badawczą objęto ogląd podręczników i metodologię historii literatury ukraińskiej Michała Hruszewskiego, co stanowiło przedmiot analiz Lubomira Puszaka („Pismo Święte w polu metodologicznym *Historii literatury ukraińskiej* Michała Hruszewskiego”). Profesor Stefania Andrusiw analizowała przede wszystkim współczesną literaturę ukraińską w ujęciu nowych orientacji metodologicznych – postmodernizmu, intertekstualności, narratologii czy postkolonializmu¹⁰. Z perspektywy krytyki feministycznej twórczością Marty Bohaczewskiej-Chomjak i Oksany Zabuzko zajęła się Edyta Moskowicz. Podejmowano więc badania nad pisarstwem tych autorów i tymi zjawiskami literackimi, jakie przekraczały

⁸ Zob. zwłaszcza artykuł Ryszarda Łuźnego „Grzegorz Skoworoda czyli sacrum w literaturze Ukraińców” oraz publikacje zbiorowe Ryszard Łuźny. *Myśl słowiańska Jana Pawła II. Zbiór artykułów; W kręgu wartości: Bóg, człowiek, świat w kulturze i literaturach wschodniosłowiańskich; W kręgu historii i kultury Słowian Wschodnich. Studia dedykowane Stefanowi Kozakowi w 70. rocznicę urodzin; Z lubelskich badań nad Słowiańszczyzną Wschodnią. Księga dedykowana Profesorowi Michałowi Lesiowowi.*

⁹ Monografia „*Myśli pod prąd*”. *Twórczość Mykoły Chwyłowego w kontekście ukraińskiej dyskusji literackiej lat 1925-1928*) oraz artykuły „Badania nad spuścizną literacką Mykoły Chwyłowego poza granicami Ukrainy” i „Literatura ukraińska w poszukiwaniu wartości europejskich. Koncepcje Mykoły Chwyłowego Mykoły Zerowa”

¹⁰ Zob. jej publikacje *Модус національної ідентичності: Львівський текст 30-х років XX ст.* oraz „Totalitaryzm i kultura: ukraińskie próby ocalenia niezależności duchowej” i „Relacje polsko-ukraińskie z perspektywy Postcolonial Studies”.

ideologiczny kanon, wychodziły poza totalitarną kulturę sowiecką, chodziło zwłaszcza o tragiczne fakty kultury ukraińskiej lat 30. XX wieku i „rozstrzelane odrodzenie”. Refleksja naukowa ukrainistów objęła ponadto związki polsko-ukraińskie, postrzegane, także w literaturze ukraińskiej, przez pryzmat wydarzeń historycznych i społeczno-politycznych.

Nie uszła uwadze pracowników katedry twórczość Łesi Ukrainki (1871-1913), jednej z prekursorów wczesnego ukraińskiego modernizmu. Mieliśmy niemałe osiągnięcia w tej sferze zainteresowań wybitną postacią pisarki ukraińskiej (jej twórczością zajmuje się przede wszystkim Marta Kaczmarczyk¹¹), co przejawiało się w konferencjach poświęconych jej pisarstwu, kilkunastu artykułach z zakresu recepcji, krytyki i reinterpretacji modernistycznej dramaturgii autorki, zamieszczonych w *Rocznikach Humanistycznych*¹².

Jeśli idzie o badania nad literaturą białoruską, to w ich polu znalazły się zagadnienia białoruskie i perspektywa komparatystyczna w postrzeganiu literatury i kultury białoruskiej, ponadto koncentrowano się na rozpatrywaniu związków polsko-białoruskich. Wypunktować należy zwłaszcza nowatorskie i ważne opracowania Beaty Siwek, dotyczące współczesnej literatury białoruskiej. Pierwsza jej monografia *Ojczyzna duża i mała. Poeci Białoruskiego Stowarzyszenia Literackiego Białowieża wobec problematyki ojczyźnianej* była poświęcona grupie poetyckiej „Białowieża”, a ukazano w niej poezję XX-wiecznych poetów „Białowieżan”, działających w Polsce. Inną odkrywczą monografią, skupioną także na zjawiskach najnowszej literatury, była książka *Wolność ukrzyżowana. Rzecz o białoruskim dramacie i teatrze*, prezentująca po raz pierwszy dramaturgię białoruską spod znaku „nowego dramatu”¹³. Prace Jerzego Traczuka (m.in. „Z dziejów białoruskiej prasy literackiej do traktatu ryskiego”) dotyczyły przede wszystkim poetyki literatury białoruskiej, jej kontekstów historyczno-kulturowych oraz relacji polsko-wschodniosłowiańskich.

Podjęcie przez rusycystów, ukrainistów i białorutenistów tematyki emigrantologicznej, *de facto* aż do początku lat 90. XX wieku zakazanej, było istotnym wkładem katedr literaturoznawczych w dyscyplinę słowianoznawczą. Od 1997 r., kiedy w KUL zorganizowana została międzynarodowa konferencja „Literatura diaspory Rosjan, Ukraińców i Białorusinów” (19-21

¹¹ Zob. jej artykuły „Antyk – tekst, kontekst i intertekst w twórczości Łesi Ukrainki” oraz „Twórczość dramatyczna Łesi Ukrainki w kontekście teorii intertekstualności”.

¹² Zob. *Roczniki Humanistyczne*, t. 60, z. 7, 2012 i t. 67, z. 7, 2019.

¹³ Zob. też jej artykuł „Паміж гісторыяй і легендай. Вобраз Барбары Радзівіл ў драме Сяргея Кавалёва *Пан Твардоўскі*”.

czerwca 1997 r.) staliśmy się jednym z pierwszych ośrodków uniwersyteckich w zakresie emigrantologii, i to właśnie w tym scalającym problematykę wschodniosłowiańską ujęciu (po Instytucie Filologii Wschodniosłowiańskiej UJ w Krakowie, gdzie podjęto badania nad literaturą i kulturą emigracji rosyjskiej). Dorobek emigrantologiczny ośrodka kulowskiego fundowały więc badania usytuowane w szerszym nurcie poczynąń, wpisujące nas w tę przestrzeń rozmowy o dyskredytowanej literaturze i kulturze, zakazanej, płynącej „stamtąd”. Ośrodek kulowski zorganizował cztery cykliczne konferencje poświęcone tematyce literatury i kultury emigracyjnej. Pokłosem spotkań emigrantologicznych były monograficzne publikacje, w których przybliżona została właściwie po raz pierwszy w Polsce problematyka diaspory Słowian Wschodnich, w różnych tematycznych ujęciach, a więc historycznoliterackim, kulturologicznym, religioznawczym i recepcyjnym¹⁴. Refleksja nad znaczeniem tradycji chrześcijańskiej w literaturze i kulturze wschodniosłowiańskiej, analiza tekstualnych relacji literatury i Biblii chyba po raz pierwszy zjawiała się w otwartym dyskursie na temat autorów emigracyjnych, znakowych figur diaspory, takich jak Sołżenicyn i Nabokov¹⁵, czy nieistniejących w kanonie literackim, jak m.in. Iwan Iljin, Matka Maria, Borys Zajcew, Josif Brodski, Jewhen Małaniuk, Oleg Olżicz, Leonid Mosendze, Ołena Teliga, Wasyl Barka, Ułas Samczuk, Jurij Kłen (Oswald Burhardt), Wira Wowk, Ołeksy Stefanowicz, Natalena Korolewa¹⁶. Poruszono publicystykę literacką Dmytro Doncowa, dramaturgię Wołodymyra Winniczenki, twórczość Nadziei Artymowicz, Ryhora Kruzyny. Przybliżone zostały zagadnienia emigracyjnego czasopiśmiennictwa białoruskiego, ukraińskiego i rosyjskiego, oraz periodyków emigracji, takich jak np. *Literaturno-naukowyj Wisnik*, *Suczasnist’*, *Konadni*, *Symbol*, opisano

¹⁴ Zob. *Literatura emigracyjna Rosjan, Ukraińców i Białorusinów; Duchowość i sacrum w literaturze emigracyjnej Słowian Wschodnich; Kultura literacka emigracji rosyjskiej, ukraińskiej i białoruskiej XX wieku. Konteksty, estetyka, recepcja; Emigracja rosyjska, ukraińska i białoruska. Spuścizna literacka i religijno-filozoficzna. Kulturowe zbliżenia.*

¹⁵ Zob. Sidor, „Александр Солженицын о литературе русской эмиграции: Правда и художественность в творчестве Ивана Шмелева”; Grygiel, „V. Nabokov i krytycy – relacje, oceny dawne i współczesne”; Lenart, „Świat w lustrze. O *Piśmie Leonarda Diny Rubinej*”, zamieszczone w publikacji zbiorowej *Kultura literacka emigracji rosyjskiej, ukraińskiej i białoruskiej XX wieku. Konteksty, estetyka, recepcja.*

¹⁶ Zob. Kawecka, „Wizja Ukrainy mitycznej. ‘Legends’ starokijowskie Nataleny Korolewy” i Puszak, „Literaturna kritika na storinkach „Suczastnosti” (1976-1978)”, opublikowane w *Literatura emigracyjna Rosjan, Ukraińców i Białorusinów*, a także Kawecka, „Motywy biblijne w powieści Wasyla Barki *Żowtyj kniaz*” i Puszak, „Obraz świata duchowego w powieści Ułasa Samczuka *Marija*” – obydwie w *Duchowość i sacrum w literaturze emigracyjnej Słowian Wschodnich.*

ośrodki życia literackiego i intelektualnego diaspory oraz wiele innych sfer życia literackiego, intelektualnego i politycznego emigrantów. Były to wtedy w Polsce prekursorskie ustalenia naukowe, obejmujące zagadnienia wschodniosłowiańskie. Później, w okresie uwolnienia tychże badań spod cenzury, inne ośrodki uniwersyteckie też podjęły analogiczne tematy i staliśmy się już, można by powiedzieć, „jak wszyscy”. W nauce bowiem znacząca jest tożsamość naukowo-badawcza poszczególnych placówek i wyróżnialna specyfika uprawianych przez nie kierunków badań.

Nie podejmujemy się głębszego namysłu i zobrazowania badań prowadzonych w Instytucie Filologii Słowiańskiej w zakresie językoznawstwa wschodniosłowiańskiego, sprowadzając opis jedynie do unaocznienia kilku najważniejszych faktów działalności badawczej i publikacyjnej Katedry Języków Słowiańskich. Na początku przestrzeń językoznawstwa reprezentowali nasi wybitni profesorowie: Michał Łesiów, zatrudniony w KUL etatowo i pełniący funkcję kierownika Katedry Języków Słowiańskich; Teotyń Rott-Żebrowski, który wspomagał nas dydaktycznie; Dmytro Buczko, wspomniały profesor, piękny człowiek, długoletni i wielce szanowany kierownik Katedry Języków Słowiańskich¹⁷. Potem katedrą tą kierował przez kilkanaście lat prof. Oleg Tiszczenko¹⁸. Dydaktyką w sferze językoznawstwa zajmowali się ponadto językoznawcy prof. Michał Sajewicz, który pracował u nas etatowo kilkanaście lat, dydaktycznie wspierali nas prof. Feliks Czyżewski, poloniści z KUL: dr hab. Zygmunt Gałęcki, dr hab. Henryk Duda, dr hab. Jolanta Klimek-Grądzka. Obecnie kierownikiem katedry, przemianowanej na Katedrę Translatoryki i Języków Słowiańskich, jest dr hab. Maria Mocarz-Kleindienst, prof. KUL.

Działania językoznawcze rozwijały się równoległe do literaturoznawstwa w wielu obszarach badawczych. Najważniejszymi nurtami językoznawstwa na początku były głównie zainteresowania ukierunkowane na prace dialektologiczne, dialektologię historyczną i badanie gwar bądź też składały się na nie istotne eksploracje językowych związków polsko-ukraińskich. Następnie pojawiły się nowe aspekty badań nad językami rosyjskim, ukraińskim i białoruskim, sygnowane przez takie aktualne nurty badawcze, jak: etnolingwistyka, socjolingwistyka i teolingwistyka. Obecnie pracownicy katedry wprowadzili do swych zainteresowań naukowych kulturowe aspekty przekładu,

¹⁷ Zob. jego *Słownik a tergo ojkonomów Ukrainy / Інверсійний словник ойконімів України* oraz pod jego redakcją *Z badań nad polsko-ukraińskimi powiązaniem językowymi*.

¹⁸ Pod jego redakcją ukazała się dwutomowa publikacja zbiorowa *Językowy obraz świata Słowian a kultura. Materiały Międzynarodowej Konferencji Naukowej*.

zwłaszcza zagadnienia przekładowe dotyczące tłumaczeń językowych na materiale dzieł filmowych oraz problematykę polsko-rosyjskich kontaktów filmowych. Inną sferę badawczą katedry stanowi namysł nad komunikacją interkulturową oraz zagadnienie „Język rosyjski w biznesie”.

Profesor Maria Mocarz-Kleindienst zajmuje się głównie problematyką translologiczną, w tym szczególnie penetrowaną na obszarze kinematografii¹⁹, dr Małgorzata Widel-Ignaszczuk jest badaczką teolingwistyki i leksyki religijnej w przekładzie²⁰, dr Dagmara Nowacka uprawiała najpierw badania językowe w oparciu o teksty literatury ukraińskiej, a obecnie zajmuje się glotto-dydaktyką²¹. Pole badawcze dr. hab. Marcina Cybulskiego obejmuje m.in. przekładoznawstwo i problematykę filmową rozważaną na materiale rosyjskim²².

Etatowymi pracownikami Katedry Języków Słowiańskich byli również, od samego prawie początku istnienia sekcji, starszy wykładowca języka rosyjskiego, rusycystka mgr Olga Lewicka²³, dr Danuta Tanaś, zajmująca się glotto-dydaktyką²⁴, wcześniej zaś w katedrze była zatrudniona dr Halina Nuckowska²⁵.

Katedry literaturoznawcze i językoznawcza zorganizowały ogółem kilkadziesiąt konferencji naukowych zarówno krajowych, jak i międzynarodowych, które odbywały się w Lublinie i w Kazimierzu Dolnym nad Wisłą²⁶.

Katedra Badań nad Kulturą Bizantyńsko-Słowiańską, najpierw kierowana

¹⁹ Zob. jej monografie *Predykatywy leksykalne w konfrontacji przekładowej (na materiale polskich przekładów prozy rosyjskiej XIX-XX w.)* oraz *Interkulturowość w przewodniku turystycznym. Studium o odbiorze inności*.

²⁰ Zob. przykładowo jej artykuł „O polskiej i rosyjskiej leksyce toponimicznej (na materiale przekładu *Dzienniczka: Miłosierdzie Boże w duszy mojej* św. Faustyny Kowalskiej”.

²¹ Z tej dziedziny zob. jej artykuł „Мова українських драматичних творів першої половини XIX століття. Дієслівні форми”.

²² Z jego publikacji zob. *Rosja i Rosjanie w pamiętnikach Polaków (1863-1918)*; Zygmunt Szczęsny Feliński – pisarz, człowiek; *Proszę przyjsć jutro. Satyra antybiurokratyczna w mediach filmowych okresu ZSRR i PRL*.

²³ Autorka *С праздником! Рождество Христово и Пасха в России*.

²⁴ Zob. jej pracę *Аспектно-комплексная методическая система формирования лингвистической и коммуникативной компетенций у студентов-филологов на основе речевой деятельности*.

²⁵ Autorka m.in. monografii *Język i styl listów pasterskich Metropolity Andrzeja Szeptyckiego*.

²⁶ Międzynarodowe konferencje naukowe zorganizowane przez Katedrę Języków Słowiańskich to m.in.: „Polsko-ukraińskie powiązania językowe” (Kazimierz Dolny, 2002); „Tradycyjna kultura ludowa w rosyjskim, ukraińskim i polskim językowym obrazie świata” (Lublin – Kazimierz Dolny, 2010). Organizowane były także Konferencje Młodych Słowistów z cyklu „Prze-strzeń kulturowa Słowian” (2013, 2015). Zob. wykaz konferencji organizowanych przez instytut w „Kalendarium” zamieszczonym w *Między Wschodem i Zachodem. Z dziejów pogranicza polsko-wschodniosłowiańskiego* 263-266.

przez prof. Łuźnego, a potem przez prof. Witolda Kołbuka²⁷, zatrudniała wyspecjalizowanych pracowników naukowo-dydaktycznych. Jedną z pierwszych była dr Aleksandra Stankowicz, która prowadziła badania nad literaturą i kulturą spoza przestrzeni wschodnich Słowian, zajmowała się bowiem literaturą serbską i kulturą Słowian południowych²⁸. Przez wiele lat pełniła funkcję sekretarza *Roczników Humanistycznych* z. 7. Potem w skład katedry wchodził dr Lubomir Puszak, dr Andrij Savenec i ks. dr hab. Jan Sergiusz Gajek MIC, obecnie archimandryta, zwierzchnik Kościoła katolickiego obrządku bizantyjsko-białoruskiego, który prowadził wspomniane już wykłady monograficzne z zakresu problematyki Kościołów prawosławnego i grekokatolickiego. Katedra Kultury Bizantyjsko-Słowiańskiej, jako kontynuacja naukowej problematyki niegdysiejszego Zakładu Badań nad Kulturą Bizantyjsko-Słowiańską, stanowiła ważne uzupełnienie przestrzeni badawczej Instytutu, a jej pracownicy koncentrowali się na kulturowej koegzystencji, problemach kulturowych, religijnych i politycznych pogranicza polsko-wschodniosłowiańskiego w XIX i XX wieku oraz problemach historycznego dziedzictwa słowiańsko-bizantyjskiego.

Naszym głównym organem wydawniczym pozostają nadal *Roczniki Humanistyczne* z. 7: Słowianoznawstwo, które ukazują się, dzięki inicjatywie prof. Ryszarda Łuźnego, od 1986 r., kiedy to – jeszcze na cztery lata przed powstaniem Sekcji Filologii Słowiańskiej – wyszedł pierwszy slawistyczny zeszyt *Roczników Humanistycznych* (t. 34), sygnowany numerem 7, pod redakcją prof. Łuźnego, pierwszego redaktora zeszytu, pełniącego tę funkcję do 1996 r. W 2019 r. ukazał się oczywiście kolejny z. 7 już w ramach t. 57 *Roczników Humanistycznych*. Spośród kilkudziesięciu zeszytów kilkanaście z nich miało charakter tematyczny i prezentowało slawistyczną problematykę ujętą monograficznie i wielozakresowo. Na łamach *Roczników Humanistycznych* w serii „Słowianoznawstwo” w tej ogólnej formule tematycznej ustawicznie goszczą więc artykuły poświęcone problematyce rosjoznawczej, ukrainoznawczej i białorutenistycznej, tak w sferze literatury i kultury, jak też w sferze językoznawczej. Wspomnieć należy o istniejącej w naszym zeszycie 7 *Roczników Humanistycznych* w latach 1995-1997 rubryce „Nad tekstami Jana Pawła II – Papieża Słowianina”, orędownika

²⁷ Autor m.in. takich publikacji, jak: *Cerkiew prawosławna w Polsce międzywojennej; Życie codzienne na probostwie unickim na ziemiach nadbużańskich w XVIII i XIX w.*; „Episkopat prawosławny w Polsce międzywojennej. Kwestia tożsamości narodowej”.

²⁸ Opublikowała m.in. artykuły „Między bośniackim narodem a społecznością bośniackiego regionu kulturowego. Problem tożsamości bośniackiej w perspektywie europejskiej” oraz „Wieczny spór z Bogiem. Poezja Silvija Strahimira Kranjčevicia”.

spraw słowiańskich, który bardzo dużo mówił o istotnym wkładzie narodów słowiańskich w cywilizację europejską²⁹. W rubryce tej zostały opublikowane m.in. prace poruszające konteksty związane z problematyką: Papież Jan Paweł II wobec zagadnień słowiańskich, pielgrzymki papieskie, np. do krajów nadbałtyckich, bałkańskich, dotkniętych konfliktami narodowościowymi o podłożu religijnym, czy też odniesienie Papieża do spraw rosyjskich.

W kwestii warunków bytowych, zwłaszcza lokalowych naszego Instytutu trzeba powiedzieć, że przeszliśmy „swoje”, w archaicznym języku należałoby to wyrazić słowami, że była to na początku naszej działalności droga „po mytarstwach”, sieroca poniewierka od jednego baraku do drugiego. Najpierw mieliśmy niezbyt przyjemne lokum na terenie KUL przy Al. Racławickich, potem barak na ulicy Ewangelickiej, aż wreszcie nastąpił nasz powrót do lokali w budynku głównym. Może należałoby się zastanowić, jak udało się nam, mimo wszystko, przetrwać aż trzydzieści lat. A może po prostu cieszyć się z tego?

Historia i rozwój slawistyki kulowskiej zostały już przedstawione kilkakrotnie we wcześniejszych opracowaniach. W tomie *Wokół problemów Historii* miałam okazję w okolicznościowym artykule złożyć w rocznicę 15-lecia placówki jubileuszowy hołd i wyrazy podziękowania tym Osobom, które organizowały, współtworzyły i poświęcały się jako dydaktycy i wykładowcy na nowo otwartym kierunku studiów w KUL³⁰. Wspominamy nieustająco naszych Profesorów, protoplastów slawistyki, tych, którzy już odeszli: śp. Ryszarda Łuźnego, ojca założyciela kulowskiej slawistyki, i śp. Michała Łesiowa. Podziękowania i wyrazy wdzięczności skierowaliśmy ponownie z okazji jubileuszu 30-lecia istnienia placówki do wszystkich Osób, które przyczyniły się do rozwoju naszego kierunku badań i studiów slawistycznych. Z dobrą i wdzięczną pamięcią zachowujemy szczególnie Profesorów Jana Orłowskiego, Stefana Kozaka, Aleksandra Barszczewskiego, Witolda Kowalczyka i Michała Sajewicza.

²⁹ Zob. Stankowicz, „Ryszard Łuźny o Jana Pawłowym nauczaniu Słowian”; Orłowski, „Myśl słowiańska Jana Pawła II w pracach Ryszarda Łuźnego”.

³⁰ Zob. Łuźny, „Rusycystyki polskiej wczoraj – dziś – jutro. Z doświadczeń uniwersyteckiego ośrodka lubelskiego (Katolicki Uniwersytet Lubelski)”; Woźniak, „Historia ośrodka slawistycznego na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim”.

BIBLIOGRAFIA

- Andrusiw, Stefania. „Relacje polsko-ukraińskie z perspektywy Postcolonial Studies”. *Roczniki Humanistyczne*, t. 59, z. 7, 2011, ss. 61-67.
- Andrusiw, Stefania. „Totalitaryzm i kultura: ukraińskie próby ocalenia niezależności duchowej”. *Wschód i Zachód. W poszukiwaniu Europy duchowej*, red. Mirosława Ołdakowska-Kufłowa, Max Stebler i Anna Woźniak, TN KUL, 2006, ss. 105-114.
- Babkiewicz, Katarzyna. „Polonica w utworach Wasilija Aksionowa”. *Między Wschodem i Zachodem. Z dziejów pogranicza polsko-wschodniosłowiańskiego*, red. Witold Kołbuk, Albert Nowacki i Lubomir Puszak, Wydawnictwo KUL, 2010, ss. 169-179.
- Buczko, Dmytro. *Słownik a tergo ojkonimów Ukrainy / Інверсійний словник ойконімів України* [Inwersyjny słownik ojkonimiv Ukrajiny]. Redakcja Wydawnictw KUL, 2001.
- Cybulski, Marcin. *Proszę przyjść jutro. Satyra antybiurokratyczna w komediach filmowych okresu ZSRR i PRL*. Wydawnictwo Werset, 2017.
- Cybulski, Marcin. *Rosja i Rosjanie w pamiętnikach Polaków (1863-1918)*. Wydawnictwo Naukowe Semper, 2009.
- Cybulski, Marcin. *Zygmunt Szczęsny Feliński – pisarz, człowiek*. DiG, 2013.
- Duchowość i sacrum w literaturze emigracyjnej Słowian Wschodnich*, red. Anna Woźniak i Mirosław Kawecka, Redakcja Wydawnictw KUL, 2002.
- Emigracja rosyjska, ukraińska i białoruska. Spuścizna literacka i religijno-filozoficzna. Kulturowe zbliżenia*, red. Anna Woźniak, Wydawnictwo KUL, 2019.
- Encyklopedia 100-lecia KUL*, t. I. Wydawnictwo KUL, 2018, ss. 347-348 (hasło: Instytut Filologii Polskiej); t. II, s. 161 (hasło: Papierkowski Stanisław); ss. 646-647 (hasło: Zgorzelski Czesław).
- Grygiel, Monika. „V. Nabokov i krytycy – relacje, oceny dawne i współczesne”. *Kultura literacka emigracji rosyjskiej, ukraińskiej i białoruskiej XX wieku. Konteksty, estetyka, recepcja*, red. Anna Woźniak, Wydawnictwo KUL, 2013, ss. 177-185.
- Grygiel, Monika. *Gra w wartości – aksjologiczna strategia prozy Vladimira Nabokova*. Wydawnictwo KUL, 2016.
- Grygiel, Monika. *Poetycki świat wartości Josifa Brodskiego. Twórczość okresu 1957-1972*. Wydawnictwo KUL, 2006.
- Językowy obraz świata Słowian a kultura. Materiały Międzynarodowej Konferencji Naukowej*, t. 1 i 2, red. Oleg Tiszczenko, Rosyjskie Centrum Kultury Obwodu Rówieńskiego, 2010.
- Kaczmarczyk, Marta. „Antyk – tekst, kontekst i intertekst w twórczości Łesi Ukrainki”. *Roczniki Humanistyczne*, t. 59, z. 7, 2011, ss. 99-111.
- Kaczmarczyk, Marta. „Twórczość dramatyczna Łesi Ukrainki w kontekście teorii inteterk-stualności”. *Roczniki Humanistyczne*, t. 60, z. 7, 2012, ss. 103-113.
- Kawecka, Mirosława. „Barok – fundamentem europejskiej świadomości religijnej”. *Wschód i Zachód. W poszukiwaniu Europy duchowej*, red. Mirosława Ołdakowska-Kufłowa, Max Stebler i Anna Woźniak, TN KUL, 2006, ss. 97-204.
- Kawecka, Mirosława. „Iwan Neczuj-Lewycki – między Rosją a Europą”. *Teka Komisji Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych PAN*, t. I, 2004, ss. 101-108.

- Kawecka, Mirosława. „Iwan Neczuj-Lewycki jako tłumacz Biblii”. *Roczniki Humanistyczne*, t. 44, z. 7, 1996, ss. 145-149.
- Kawecka, Mirosława. „Motywy biblijne w powieści Wasyla Barki *Żowtyj kniaz*”. *Duchowość i sacrum w literaturze emigracyjnej Słowian Wschodnich*, red. Anna Woźniak i Mirosław Kawecka, Redakcja Wydawnictw KUL, 2002, ss. 275-282.
- Kawecka, Mirosława. „Nowela Mykoły Chwyłowego *Ja (romantyka)*. Z badań nad sacrum w literaturze ukraińskiej”, *Roczniki Humanistyczne*, t. 45-46, z. 7, 1997-1998, ss. 119-128.
- Kawecka, Mirosława. „Wizja Ukrainy mitycznej. „Legends” starokijowskie Nataleny Korolewy”. *Literatura emigracyjna Rosjan, Ukraińców i Białorusinów*, red. Anna Woźniak i Lubomir Puzak, Redakcja Wydawnictw KUL, 2001, ss. 221-230.
- Kołbuk, Witold. „Episkopat prawosławny w Polsce międzywojennej. Kwestia tożsamości narodowej”. *Wokół problemów Historii. Studia o kulturze i literaturach wschodniosłowiańskich*, red. Anna Woźniak, Towarzystwo Naukowe KUL, 2008, ss. 297-308.
- Kołbuk, Witold. *Cerkiew prawosławna w Polsce międzywojennej*. Wydawnictwo KUL, 2013.
- Kołbuk, Witold. *Życie codzienne na probostwie unickim na ziemiach nadbużańskich w XVIII i XIX w.* Wydawnictwo KUL, 2015.
- Kultura literacka emigracji rosyjskiej, ukraińskiej i białoruskiej XX wieku. Konteksty, estetyka, recepcja*, red. Anna Woźniak, Wydawnictwo KUL, 2013.
- Lenart, Agnieszka. „Świat w lustrze. O Piśmie Leonarda Diny Rubinej”. *Kultura literacka emigracji rosyjskiej, ukraińskiej i białoruskiej XX wieku. Konteksty, estetyka, recepcja*, red. Anna Woźniak, Wydawnictwo KUL, 2013, ss. 371-380.
- Lenart, Agnieszka. „Świat wartości Grigorija Kanowicza (na podstawie powieści *Łzy i modlitwy głupców*)”. *W świecie wartości naszych i innych. Z najnowszych badań nad literaturą, kulturą i językiem Słowian wschodnich*, red. Maria Mocarz-Kleindienst, Albert Nowacki i Beata Siwek, Wydawnictwo KUL, 2014, ss. 59-72.
- Lewicka, Olga. *С праздником! Рождество Христово и Пасха в России* [S prazdnikom! Rozhdество Khristovo i Paskha v Rossii]. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Lingwistycznej, 2004.
- Literatura emigracyjna Rosjan, Ukraińców i Białorusinów*, red. Anna Woźniak i Lubomir Puzak, Redakcja Wydawnictw KUL, 2001.
- Łużny, Ryszard. „Grzegorz Skoworoda czyli sacrum w literaturze Ukraińców”. *Znak*, nr 367(6) 1985, s. 66-80.
- Łużny, Ryszard. „Kultura chrześcijańska Dawnej Rusi w optyce polskiej – wczoraj i dziś”, *Teologia i kultura duchowa Starej Rusi*, red. Wacław Hryniewicz OMI i Jan Sergiusz Gajek MIC, Redakcja Wydawnictw KUL, 1993, ss. 270-281.
- Łużny, Ryszard. „Rusycystyki polskiej wczoraj – dziś – jutro. Z doświadczeń uniwersyteckiego ośrodka lubelskiego (Katolicki Uniwersytet Lubelski)”. *Przegląd Rusycystyczny*, t. 15, z. 3-4 (59-60), 1992, ss. 13-22.
- Matecka, Małgorzata. „Estetyczno-programowe tradycje romantycznej muzyki europejskiej we wczesnej twórczości Aleksandra Skriabina”. *Roczniki Humanistyczne*, t. 47, z. 7, 1999, ss. 25-38.
- Matecka, Małgorzata. „Refleksje o sztuce w emigracyjnym piśmarstwie Siergieja Rachmaninowa”. *Kultura literacka emigracji rosyjskiej, ukraińskiej i białoruskiej XX wieku. Konteksty, estetyka, recepcja*, red. Anna Woźniak, Wydawnictwo KUL, 2013, ss. 305-315.

- Matecka, Małgorzata. *Impresjonizm we wczesnej prozie Iwana Bunina i Borysa Zajcewa*. Pracownia Poligraficzna przy Prywatnym LO im. ks. S. Gostyńskiego, 1996.
- Między Wschodem i Zachodem. Z dziejów pogranicza polsko-wschodniosłowiańskiego*, red. Witold Kołbuk, Albert Nowacki i Lubomir Puszak, Wydawnictwo KUL, 2010.
- Mocarz, Maria. *Interkulturowość w przewodniku turystycznym. Studium o odbiorze inności*. Wydawnictwo KUL, 2011.
- Mocarz, Maria. *Prezydentury leksykalne w konfrontacji przekładowej (na materiale polskich przekładów prozy rosyjskiej XIX-XX w.)*. Towarzystwo Naukowe KUL, 2005.
- Nowacka, Dagmara. „Мова українських драматичних творів першої половини XIX століття. Дієслівні форми” [Mova ukrajyns'kykh dramatychnykh tvoriv pershoji polovyny XIX stolittya. Diyeslivni formy]. *Między Wschodem i Zachodem. Z dziejów pogranicza polsko-wschodniosłowiańskiego*, red. Witold Kołbuk, Albert Nowacki i Lubomir Puszak, Wydawnictwo KUL, 2010, ss.187-198.
- Nowacki, Albert. „Literatura ukraińska w poszukiwaniu wartości europejskich. Koncepcje Mykoły Chwyłowego Mykoły Zerowa”. *Z lubelskich badań nad Słowiańszczyzną Wschodnią. Księga dedykowana Profesorowi Michałowi Łesiwowi*, red. Dagmara Nowacka, Maria Borciuch, Albert Nowacki i Mateusz Jastrzębski, Wydawnictwo KUL, 2010, ss. 291-307.
- Nowacki, Albert. „*Myśli pod prąd*”. *Twórczość Mykoły Chwyłowego w kontekście ukraińskiej dyskusji literackiej lat 1925-1928*. Wydawnictwo KUL, 2013.
- Nowacki, Albert. „Badania nad spuścizną literacką Mykoły Chwyłowego poza granicami Ukrainy”. *Roczniki Humanistyczne*, t. 59, z. 7, 2001, ss. 113-127.
- Nuckowska, Halina. *Język i styl listów pasterskich Metropolity Andrzeja Szeptyckiego*. Wydawnictwo KUL, 2003.
- Orłowski, Jan. „Myśl słowiańska Jana Pawła II w pracach Ryszarda Łuźnego”. *Roczniki Humanistyczne*, t. 48-49, z. 7, 2000-2001, ss. 7-16.
- Orłowski, Jan. „Ryszard Łuźny jako inicjator zmian programowych w badaniach literatur wschodniosłowiańskich (Szkic do portretu uczonego)”. *Roczniki Humanistyczne*, t. 48-49, z. 7, 2000-2001, ss. 301-312.
- Puszak, Lubomir. „Literaturna kritika na storinkach „Suczastnosti” (1976-1978)”. *Literatura emigracyjna Rosjan, Ukraińców i Białorusinów*, red. Anna Woźniak i Lubomir Puszak, Redakcja Wydawnictw KUL, 2001, ss. 317-330.
- Puszak, Lubomir. „Obraz świata duchowego w powieści Ułasa Samczuka *Marija*”. *Duchowość i sacrum w literaturze emigracyjnej Słowian Wschodnich*, red. Anna Woźniak i Mirosława Kawecka, Redakcja Wydawnictw KUL, 2002, ss. 283-294.
- Ryszard Łuźny. Myśl słowiańska Jana Pawła II. Zbiór artykułów*, red. Jan Orłowski i Anna Woźniak, Wydawnictwo KUL, 2008.
- Sacrum w literaturach słowiańskich*, red. Jan Gotfryd i Piotr Nowaczyński, Redakcja Wydawnictw KUL, 1997.
- Sidor, Monika. „Александр Солженицын о литературе русской эмиграции: Правда и художественность в творчестве Ивана Шмелева” [Aleksandr Solzhenitsyn o literaturze russoj emigratsii: Pravda i khudozhestvennost' v tvorceststve Ivana Shmeleva]. *Kultura literacka emigracji rosyjskiej, ukraińskiej i białoruskiej XX wieku. Konteksty, estetyka, recepcja*, red. Anna Woźniak, Wydawnictwo KUL, ss. 331-339.

- Sidor, Monika. *Próba literackiej summy. Pisarz – prawda – historia w „Czerwonym Kole” Aleksandra Sołżenicyna*. Wydawnictwo KUL, 2017.
- Sidor, Monika. *Rosja i jej duchowość. Proza „pierwszej fali” emigracji rosyjskiej*. Wydawnictwo KUL, 2009.
- Siwek, Beata. *Labirynt. Antologia współczesnego dramatu białoruskiego*, red. B. Siwek, Wydawnictwo RaSIL 2013.
- Siwek, Beata. *Ojczyzna duża i mała. Poeci Białoruskiego Stowarzyszenia Literackiego Białowieża wobec problematyki ojczyźnianej*. Wydawnictwo KUL, 2004.
- Siwek, Beata. *Wolność ukrzyżowana. Rzecz o białoruskim dramacie i teatrze*. Wydawnictwo KUL, 2011.
- Siwek, Beata. „Паміж гісторыяй і легендай. Вобраз Барбары Радзівіл ў драме Сяргея Кавалёва *Пан Твардоўскі*” [Pamizh historyyay i lychyenday. Vobraz Barbary Radzivil w dramy Syarhyeya Kaval’ova Pan Tvardowski]. *W świecie wartości naszych i innych. Z najnowszych badań nad literaturą, kulturą i językiem Słowian wschodnich*, red. Maria Mocarz-Kleindienst, Albert Nowacki, Beata Siwek, Wydawnictwo KUL, 2014, ss. 93-99.
- Stankowicz, Aleksandra. „Między bośniackim narodem a społecznością bośniackiego regionu kulturowego. Problem tożsamości bośniackiej w perspektywie europejskiej”. *Roczniki Humanistyczne*, t. 47, z. 7, 1999, ss. 101-106.
- Stankowicz, Aleksandra. „Ryszard Łużny o Jana Pawłowym nauczaniu Słowian”. *Roczniki Humanistyczne*, t. 48-49, z. 7, 2000-2001, ss. 17-25.
- Stankowicz, Aleksandra. „Wieczny spór z Bogiem. Poezja Silvija Strahimira Kranjčevicia”. *Sacrum w literaturach słowiańskich*, red. Jan Gotfryd i Piotr Nowaczyński, Redakcja Wydawnictw KUL, 1997, ss. 355-266.
- Tanaś, Danuta. *Аспектно-комплексная методическая система формирования лингвистической и коммуникативной компетенций у студентов-филологов на основе речевой деятельности*. Издательский центр Белорусского государственного университета [Aspektno-kompleksnaya metodicheskaya sistema formirovaniya lingvisticheskoy i komunikativnoy kompetentsiy u studentov-filologov naosnove rechevoy deyatel’nosti. Izdatel’skiy Tsent Belorusskogo gosudarstvennogo universiteta], 2009.
- Teologia i kultura duchowa Starej Rusi*, red. Waclaw Hryniewicz OMI i Jan Sergiusz Gajek MIC. Redakcja Wydawnictw KUL, 1993.
- Traczuk, Jerzy. „Z dziejów białoruskiej prasy literackiej do traktatu ryskiego”. *Roczniki Humanistyczne*, t. 51, z. 7, 1993, ss. 163-172.
- W kręgu historii i kultury Słowian Wschodnich. Studia dedykowane Stefanowi Kozakowi w 70. rocznicę urodzin*, red. Mirosława Kawecka, Albert Nowacki i Lubomir Puszek, Wydawnictwo KUL, 2008.
- W kręgu wartości: Bóg, człowiek, świat w kulturze i literaturach wschodniosłowiańskich*, red. Anna Woźniak i Witold Kowalczyk, Wydawnictwo UMCS, 2010.
- W świecie wartości naszych i innych. Z najnowszych badań nad literaturą, kulturą i językiem Słowian wschodnich*, red. Maria Mocarz-Kleindienst, Albert Nowacki i Beata Siwek, Wydawnictwo KUL, 2014.
- Widział-Ignaszczak, Małgorzata. „O polskiej i rosyjskiej leksyce toponimicznej (na materiale przekładu *Dzienniczka: Miłosierdzie Boże w duszy mojej* św. Faustyny Kowalskiej)”. *Między Wschodem i Zachodem. Z dziejów pogranicza polsko-wschodniosłowiańskiego*, red. Witold Kołbuk, Albert Nowacki i Lubomir Puszek, Wydawnictwo KUL, 2010, ss. 137-151.

- Woźniak, Anna. „Historia ośrodka slawistycznego na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim”. *Wokół problemów Historii. Studia o kulturze i literaturach wschodniosłowiańskich*, red. Anna Woźniak, Towarzystwo Naukowe KUL, 2008, ss. 13-20.
- Woźniak, Anna. *Aleksy Riemizow na rozdrożu literatury. Studia i szkice o twórczości pisarza*, Wydawnictwo KUL, 2015.
- Woźniak, Anna. *Podanie i legenda. Z badań nad rosyjską prozą ludową*. Redakcja Wydawnictw KUL, 1987.
- Woźniak, Anna. *Tradycja ruska według Aleksego Riemizowa*. Wydawnictwo KUL, 1995 (wyd. II 1996).
- Woźniak, Anna. *Ułuda i cud. W świecie sztuki Andrieja Siniawskiego – Abrama Terca*. Wydawnictwo KUL, 2004.
- Z badań nad polsko-ukraińskimi powiązaniem językowymi*, red. Dmytro Buczek i Michał Łęsiów, Wydawnictwo KUL, 2003.
- Z lubelskich badań nad Słowiańszczyzną Wschodnią. Księga dedykowana Profesorowi Michałowi Łęsiowskiemu*, red. Dagmara Nowacka, Maria Borciuch, Albert Nowacki i Mateusz Jastrzębski, Wydawnictwo KUL, 2010.
- Андрусів, Стефанія. *Модус національної ідентичності: Львівський текст 30-х років ХХ ст.* Дружба, 2000 [Andrusiv, Stefaniya. *Modus natsional'noyi identychnos'ti: L'viv-s'kyu tekst 30-kh rokiv XX st.* Druzhba, 2000].
- Puszek, Lubomyr. „Святе Письмо в методологічному полі *Історії української літератури* Михайла Грушевського [Svyate Pys'mo v metodolohicheskomu poli *Istorii ukrainskoi literatury* Mykhayla Hrushevs'koho]”. *Roczniki Humanistyczne*, t. 45-46, z. 7, 1997-1998, ss. 107-117.

Z TRZYDZIESTOLETNIJ HISTORII
INSTYTUTU FILOLOGII SŁOWIAŃSKIEJ
W KATOLICKIM UNIWERSYTECIE LUBELSKIM
JANA PAWŁA II

Streszczenie

Jest to okolicznościowy, z okazji jubileuszu 30-lecia, opis Instytutu Filologii Słowiańskiej KUL, dalece niepełny, uproszczony i nader subiektywny, dany jednak przez osobę, która miała zaszczyt uczestniczyć w dziele powstawania i w historii tegoż instytutu, organizowanego w całości według własnej koncepcji dydaktycznej i badawczej przez prof. Ryszarda Łuźnego, i w pewien sposób miała szansę pomagać przy uruchamianiu placówki. Obecnie – po niegdyśiejszej ewolucji tego ośrodka dydaktyczno-naukowego – nastąpiła inwolucja, a raczej zmiany w jego pierwotnej wersji organizacyjnej i programowej. Utworzona w roku akademickim 2017/2018 „Lingwistyka stosowana” to zupełnie inny, autonomiczny byt dydaktyczny, któremu należy życzyć pomyślnego rozwoju i otwarcia nowej pozytywnej karty w historii dydaktyki i badań naukowych. Autorka zwraca uwagę na kilka istotnych znakowych kwestii w opisie 30-letniej historii Instytutu Filologii Słowiańskiej oraz na główne kierunki uprawianych w nim badań.

Słowa kluczowe: slawistyka; Instytut Filologii Słowiańskiej KUL; Ryszard Łuźny.

FROM THE THIRTY YEARS HISTORY
OF THE INSTITUTE OF SLAVONIC PHILOLOGY
AT THE JOHN PAUL II CATHOLIC UNIVERSITY OF LUBLIN

S u m m a r y

This article is a commemorative description of the Institute of Slavonic Philology at the Catholic University of Lublin, on the occasion of its 30th anniversary, a description far from complete and one that is simplified and very subjective, but one given by a person who had the honour to participate in the creation and history of this institute which was organised entirely by Professor Ryszard Łuźny according to his personal concepts of teaching and research, and who had the opportunity to help launch the faculty. Currently — after the previous evolution of this centre of didactics and academia — there has been somewhat of an involution, or rather changes to its organisation and programme of studies. The School of Applied Linguistics, created in the 2017/2018 academic year, is a completely different, autonomous didactic entity, which is to be wished every success with this opening up of a new chapter in the history of teaching and research.

Key words: Slavonic studies; Institute of Slavonic Philology KUL; Ryszard Łuźny.